

ตามรอย...ภาษาฝรั่งเศส ในประเทศไทย

* คณิรรัตน์ จันทรสุริยา

หลายๆ คนคงยังไม่ทราบว่าภาษาฝรั่งเศสเริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่เมื่อไร และมีความเป็นมาอย่างไร หากสนใจลองอ่านบทความนี้ แล้วจะรู้ว่าภาษาฝรั่งเศสมีบทบาทไม่น้อยเลยทีเดียว ในทุกวันนี้หลายคนได้สัมผัสหรือเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมฝรั่งเศสโดยที่ไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชีวิตความเป็นอยู่หรือเรื่องการศึกษาก็ตาม

ภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่ได้แพร่หลายในไทยมาช้านาน จนกลายเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเลยทีเดียวได้

โลกปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งการติดต่อ

สื่อสาร ภาษาฝรั่งเศสเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ คนเคยไปฝรั่งเศสมาแล้ว บางคนไปเรียน บางคนไปเที่ยว บางคนที่ไม่เคยไป ก็อย่าได้เสียใจไปเลยเพราะยุคนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ เรามาช่วยชาติด้วยการประหยัดกันดีกว่า อย่าเอาเงินไปทิ้งที่ฝรั่งเศสเลย อยู่เมืองไทยก็สามารถท่องเที่ยวในดินแดนแห่งเมืองน้ำหอมและแหล่งแฟชั่นได้แบบสบายๆ ด้วยวิทยาการสมัยใหม่ที่มีชื่อว่า อินเทอร์เน็ต ดีกว่าและประหยัดกว่ามากเลย เพราะปัจจุบันนี้การติดต่อสื่อสารต่างจากในอดีตมากมาย ลองย้อนกลับไป ยุคศตวรรษที่ ๑๙ ย้อนยุคสู่สยามนามเดิมของดินแดนแห่ง

* อาจารย์ประจำภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ-
บัณฑิตย : ศศ.ม. (ฝรั่งเศสศึกษา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รอยยิ้ม ก่อนที่ภาษาฝรั่งเศสจะมาแพร่หลายในไทย ผู้ที่นำวัฒนธรรมฝรั่งเศสมาสู่ไทยนั้นต้องเดินทางมาเป็นเวลาแรมเดือน แรมปีกว่าจะข้ามน้ำข้ามทะเลมาได้ วิธีเดียวที่จะเดินทางมาได้ คือต้องเดินทางโดยทางเรือที่อาศัยเพียงแรงลมให้พัดพามาสู่แดนสยาม อีกทั้งระยะทางของการเดินทางนั้นแสนยาวไกล หลายคนล้มหายตายจาก เจ็บป่วย และเสียชีวิตกลางทะเล ระหว่างเดินทางเพื่อมาเผยแพร่ การที่บุคคลยอมเสียสละเพื่อการนี้ก็เพราะเขาเหล่านั้นมีจิตศรัทธาอันแรงกล้าและความมุ่งมั่นในพระศาสนา ขาวคาทอลิกเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “คุณพ่อ” ซึ่งหมายความว่าถึงบาทหลวงฝรั่งเศสนั่นเอง ด้วยความเชื่อ ด้วยจิตวิญญาณและด้วยความรักที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้า บาทหลวงเหล่านี้ได้เสียสละทุกอย่าง เพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์ ให้ชาวตะวันออกได้มีศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน ขณะที่ศาสนาคริสต์ได้เผยแพร่ในไทย สิ่งที่บาทหลวงฝรั่งเศสได้ให้กับสังคมไทยควบคู่กับศาสนา คือการศึกษาสมัยใหม่และวิทยาการตะวันตก ที่พวกเขาเป็นผู้ริเริ่มนำมานี้ นับได้ว่าเป็นโลกทัศน์ใหม่ที่นำความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนามาสู่ไทย โดยแรกเริ่มนั้น นักบวชฝรั่งเศสได้ก่อตั้งโรงเรียนแห่งแรกในไทยขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการก่อให้เกิดการศึกษาเอกชนครั้งแรกในไทย การก่อตั้งโรงเรียนนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์ เพราะนักบวชฝรั่งเศสเหล่านี้มีความเชื่อว่าการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ให้แก่มวลมนุษยโลกเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึง

ความรักอันยิ่งใหญ่ที่มีต่อพระเป็นเจ้าและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ยุครุ่งโรจน์ของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์

ภาษาฝรั่งเศสเข้ามาสู่ไทยพร้อมกับการศึกษา แบ่งได้เป็น ๒ ช่วงที่สำคัญๆ คือ

สมัยอยุธยา การศึกษาของไทยยังไม่มีการพัฒนา ขณะนั้นยังไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็ก จะมีเพียง “วัด” ซึ่งเป็นสถานที่อบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเท่านั้น พระภิกษุเปรียบเสมือนหนึ่ง “ครู” ที่คอยพร่ำสอนอบรมบ่มนิสัยให้แก่เด็กๆ ต่อมาในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑) พระองค์ทรงให้เสรีภาพแก่บาทหลวงในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ นับได้ว่าเป็น ยุคทองของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์เลยทีเดียว จนถึงพ.ศ. ๒๒๗๕ บาทหลวงฝรั่งเศสได้ก่อตั้งโรงเรียนที่มีชื่อว่า “Le College general” ขึ้น นับได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนแห่งแรกในสมัยอยุธยาจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางการศึกษา ซึ่งเป็นการวางรากฐานการศึกษาให้กับสังคมไทย

ชาวสยามได้สัมผัสอารยธรรมตะวันตกและวิทยาการสมัยใหม่เป็นครั้งแรกกับบาทหลวงฝรั่งเศสกลุ่มแรกที่เดินทางมาถึงอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของไทยในสมัยนั้น บาทหลวงเหล่านี้ได้รับราชโองการจากสมเด็จพระสันตปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ ๗ ให้ก่อตั้งสามเณรลัทธิทางซีกโลกตะวันออก บาท

หลวงกลุ่มแรกนี้มีชื่อว่า พระสังฆราช Lambert de la Motte พระสังฆราช Pallu และพระสังฆราช Cotolendi ซึ่งได้เสียชีวิตระหว่างการเดินทาง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่มีการเจริญสัมพันธไมตรีกันนั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏตามประวัติศาสตร์ มีการติดต่อทางการทูตถึง ๔ ครั้งด้วยกัน ครั้งที่สำคัญคือมีการส่งราชสาส์นถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ เพื่อเชื่อมโยงสัมพันธไมตรีที่ดีซึ่งกันและกัน

นี่คือจุดเริ่มต้นการเข้ามาของภาษาฝรั่งเศส ต่อมาในวิวัฒนาการ จนได้รับการบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ ๒

สมัยรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ของไทยที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับบาทหลวงฝรั่งเศสมากที่สุดพระองค์หนึ่งคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑) ที่ทรงเปิดประเทศ ต้อนรับชาวตะวันตก ส่วนบาทหลวงฝรั่งเศสที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ บาทหลวง Pallegoix ผู้สอนภาษาต่างประเทศให้กับพระองค์ ความสัมพันธ์อันดีมิตรนี้ ส่งผลให้บาทหลวงฝรั่งเศสเผยแพร่ศาสนาได้อย่างเสรี มีการก่อตั้งอาณานิคมของชาวคาทอลิกขึ้น อาณานิคมนี้ จะประกอบด้วยโบสถ์และโรงเรียนคาทอลิก ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) ได้มีบาทหลวงที่มีชื่อว่า Colombet ได้ก่อตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญขึ้น โรงเรียนนี้นับได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนแห่ง

แรกในสมัยรัตนโกสินทร์ โรงเรียนอัสสัมชัญมีชื่อเสียงมากด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้ปกครองนิยมนำบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนี้เป็นจำนวนมาก นับได้ว่าโรงเรียนอัสสัมชัญ ประสบผลสำเร็จมากในด้านการศึกษา เพราะทุกวันนี้ได้ขยายโรงเรียนในเครือข่ายออกเป็นหลายสาขาทั่วประเทศไทย นอกจากนี้แล้วเราจะพบว่าโบสถ์อัสสัมชัญ นั้นได้เลียนแบบสถาปัตยกรรมของฝรั่งเศส เพราะมีลักษณะคล้ายกับมหาวิหาร Notre Dame de Paris ของฝรั่งเศส ปัจจุบันนี้เราจะเห็นร่องรอยอดีตที่บอกให้ทราบว่าไทยรับอิทธิพลของฝรั่งเศสมาเช่นกัน ดูได้จากอาณาเขตคาทอลิกในกรุงเทพมหานครนั้นมีมากมาย ซึ่งเป็นร่องรอยอดีตที่นักบวชฝรั่งเศสได้ก่อตั้งไว้ เช่นโบสถ์เซนต์ฟรังซิสเซเวียร์และโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน โบสถ์อัสสัมชัญและโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรักและโบสถ์ซานตาครุซและโรงเรียนซานตาครุซ เป็นต้น

นับได้ว่าบาทหลวง Colombet เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาสมัยใหม่ให้แก่ไทยและเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ไทยมากมาย นอกจากนี้ศิษย์เก่าของโรงเรียนอัสสัมชัญส่วนใหญ่เป็นบุคคลชั้นนำและมีชื่อเสียง ถือได้ว่าโรงเรียนอัสสัมชัญได้มีส่วนช่วยสร้างบุคคลที่มีประสิทธิภาพให้แก่สังคมไทยไม่น้อย

ภาษาฝรั่งเศสเข้าสู่ระบบการศึกษาแห่งชาติ

ปี พ.ศ. ๒๔๔๑ กระทรวงธรรมการ

(กระทรวงศึกษาธิการ) ได้ประกาศให้มีการ
สร้างหลักสูตรสำหรับการศึกษาแห่งชาติขึ้น
การเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสถูกบรรจุอยู่
ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ในรัชกาลของพระ
บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
เล็งเห็นความสำคัญของภาษาต่างประเทศ
จึงโปรดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และพระ
องค์ทรงสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือน
ขึ้น ซึ่งต่อมาก็คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาษาฝรั่งเศสจึงถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตร
ระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเป็นมหาวิทยาลัย
ของรัฐแห่งแรกที่มีการเรียนการสอนภาษา
ฝรั่งเศส นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาการเรียนการ
สอนภาษาฝรั่งเศสเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไป
ทั้งในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน

ปัจจุบันนี้ รัฐบาลไทยเล็งเห็นความ
สำคัญของภาษาต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับ
อุดมศึกษา ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐-๒๕๔๔) ที่
กล่าวถึงมาตรการหรือแนวคิดในการดำเนิน
งานตามแผนการศึกษาแห่งชาติไว้ว่าให้
มีการสนับสนุนให้อาจารย์ที่สอนภาษาต่าง
ประเทศโดยเฉพาะที่สอนภาษาอังกฤษ
ภาษาตะวันตก ภาษาตะวันออก ให้มีการ
พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเร่งรัด ให้มีการผลิต
ครูสอนภาษาต่างประเทศระดับเข้ม ให้ทัน
กับการพัฒนาประเทศและเน้นการเรียนการ
สอนภาษาไทยที่ถูกต้อง

ด้วยเหตุนี้จึงนับได้ว่าบาทหลวง
ฝรั่งเศสได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียน
การสอนภาษาฝรั่งเศสในไทยมิใช่น้อยเลย
และเป็นการยากที่ภาษาฝรั่งเศสจะสูญหายไป
จากไทยตราบดีที่รัฐบาลไทยยังคงเห็น
ความสำคัญของภาษาต่างประเทศที่มีส่วน
ร่วมในการเสริมสร้างศักยภาพและมาตรฐาน
การศึกษาที่ทัดเทียมกับต่างประเทศ □□

บรรณานุกรม

เสถียร ศกุนตาน. ประวัติการณ์โรงเรียนราษฎร์ในเมืองไทยและทำเนียบโรงเรียนราษฎร์. พิมพ์ครั้งที่
๒. กรุงเทพมหานคร : สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์, ๒๕๑๔.

Boontharm, Thida. "Contribution a l'histoire de l'Enseignement en Thaïlande." These Pour
le Doctorat de Illeme Cycle, Universite de Paris VII, 1976.

Siribhenya, Suratwadee. "Le Franeais-Langue Etrangere (l'enseignement du Francais au
Niveau Secondaire en Thaïlande)." Memoire de Pedagogique Appliquee, la
Section des Sciences de l'Education, 1974.

Van Khoi, Joseph. "Christian missionaries and Thai education, 1662-1910." A Dissertaton
of the Graduate School, Saint Louis University, 1972.